

## ІВОН В. ФЕРГУСОН V. ДЖОЕЛ Л. МАККІРНАН

940 A.2d 1236

Верховний суд штату Пенсильванія.

Івон В. ФЕРГУСОН, Позивач

v.

Джоел Л. МАККІРНАН, Відповідач.

Рішення винесено 27 грудня 2007 р.

### Короткий огляд

**Передумови:** Мати подала позов про стягнення аліментів на дитину від донора, який надав сперму в клініці для екстракорпорального запліднення (ЕКЗ). Суд загальної юрисдикції округу Дофін № 1259 DR 1999 р., Скотт А. Еванс, постановив, що усна домовленість між донором сперми і матір'ю, в рамках якої донор відмовився від свого права на відвідування дитини (дітей) в обмін на згоду матері не вимагати від нього сплачувати аліменти на дитину, не підлягав примусовому виконанню як такий, що порушував публічний правопорядок, і наказав донору сперми платити аліменти. Донор сперми оскаржив рішення суду. Апеляційний суд залишив рішення суду першої інстанції в силі. Донор сперми подав скаргу до Верховного суду штату Пенсильванія.

Резолютивна частина рішення Верховного суду Пенсильванії: договір між матір'ю і донором сперми підлягав примусовому виконанню.

Рішення Апеляційного суду скасовано, справу повернено до суду першої інстанції.

Судді Сейлор та Екін заперечили та висловили окрему думку.

### Висновок

Суддя Баер<sup>1</sup>.

Нас скликали, щоб визначити, чи може донор сперми, який надав сперму в приватному порядку, тобто поза межами банку сперми, у спосіб скоріше клінічний, ніж статевий, бути притягнутий до сплати аліментів на дитину, незважаючи на укладений договір між донором і реципієнткою стосовно того, що вона не буде наполягати на матеріальній підтримці донором дитини, яка народилася внаслідок цієї домовленості. Суди нижчої інстанції визначили, що такий договір не міг бути примусово виконаний за рішенням суду. Розуміючи важливе значення питання для сотень, можливо тисяч сімей у Пенсильванії, ми не погоджуємось з судами нижчої інстанції. Таким чином, ми скасовуємо попередні рішення судів.

Колишні коханці Джоел МакКірнан (далі — Донор сперми) та Івон Фергусон (далі — Мати) домовилися, що Донор сперми надасть свою сперму у спосіб, який за ознаками буде повністю анонімним: пожертвування сперми буде проводитися в клінічних умовах; роль Донора сперми в зачатті залишиться конфі-

<sup>1</sup> Спочатку рішення повинен був готувати інший суддя, справа була перенаправлена даному автору.

денційною, Донор не буде відвідувати дитину, а Мати не буде вимагати від нього матеріальної підтримки. На момент до зачаття, під час вагітності та після народження близнюків жодна із сторін не порушувала цієї угоди, поки приблизно через п'ять років після народження близнюків Мати не подала позов про матеріальну допомогу на дитину від донора сперми. Суд першої інстанції, визнаючи умови вищевикладеного договору і висловлюючи тривогу з приводу того, що він вважає нечесною поведінку Матері, тим не менш, постановив, що найкращі інтереси близнюків роблять цю угоду такою, що не має законної сили, оскільки вона суперечить публічному правопорядку. Таким чином, суд наказав Донору сперми сплачувати аліменти, що підтвердив апеляційний суд.

Суд першої інстанції встановив наступний перебіг подій, що підтверджують матеріали справи<sup>1</sup>. Донор сперми зустрів Мати у травні 1991 р., коли він почав працювати в організації «Блакитний щит» (*Blue Shield*) в Пенсильванії, де також працювала Мати. У той час мати була одружена та жила з П. Фергюсоном (далі — Чоловік), хоча не відомо, чи продовжувалися їхні сексуальні стосунки на той момент. Мати виховувала двох дітей, яких вона зачала з Чоловіком, але він практично не надавав ніякої моральної або матеріальної підтримки.

Пізніше того ж року дружні відносини Донора сперми і Матері переросли в інтимні, та приблизно в листопаді 1991 р. їхні відносини вже мали сексуальний характер. Мати запевняла Донора сперми, що вона використовувала протизаплідні засоби, і пара не користувалася презервативами. Хоча Мати постійно нагадувала донору сперми, що вона вживає протизаплідні таблетки або робить ін'єкції, або користується імплантованими засобами контролю народжуваності, насправді їй зробили перев'язку маткових труб приблизно у 1982 р., після народження її другої дитини від Чоловіка.

Сторони продовжували свої інтимні стосунки до певного часу в 1993 р., проживаючи окремо, але бачилися часто. У цей проміжок часу вони декілька разів «розходилися», але мирилися після короткої перерви. Проте влітку 1993 р. їхні стосунки почали погіршуватись.

Раніше того ж року Мати консультувалася з лікарем щодо можливості відновити маткові труби, щоб дати їй можливість зачати ще одну дитину. У вересні 1993 р., дізнавшись, що відновити її маткові труби неможливо<sup>2</sup>, Мати звернулася до лікаря В. Додсона в Медичному центрі Херші, щоб обговорити альтернативні методи зачаття, зокрема, екстракорпоральне запліднення (далі — ЕКЗ) з використанням донорської сперми та подальшою імплантацією заплідненої яйцеклітини. Мати не повідомила донору сперми про жодну з консультацій і продовжувала вводити його в оману, говорячи, що вживає протизаплідні пігулки.

До кінця 1993 р. відносини між сторонами змінилися за своїм характером від інтимних сексуальних стосунків до дружніх без сексуальної складової. Приблизно у цей час, наприкінці 1993 р., Мати підняла тему запліднення від Донора сперми.

<sup>1</sup> Цей Суд вважає достовірними обставини справи, встановлених судом першої інстанції. Див. *Triffin v. Dillabough*, 552 Pa. 550, 716 A.2d 605, 607 (1998).

<sup>2</sup> Так це формулює суд першої інстанції у своєму протоколі. Однак не зовсім зрозуміло, чи Мати фактично проходила процедуру відновлення маткових труб, чи її було лише повідомлено про неможливість її проведення.

Хоча Мати була не в змозі фізіологічно зачати дитину статевим шляхом у зв'язку з перев'язкою маткових труб і незважаючи на те, що сторони вже не мали сексуальних відносин, вона (незрозуміло чому) запропонувала спочатку зачати дитину природнім шляхом.

Донор сперми, очевидно, не знаючи, що це було спірне питання, відмовився. Він дав зрозуміти, що він не передбачав одружитися з Матір'ю, і відповідно не хотів мати з нею спільну дитину.

Переглянувши свій підхід, Мати тоді запропонувала, щоб Донор сперми надав їй свою сперму для ЕКЗ. Спочатку Донор сперми висловив небажання зробити це. Проте він пом'якшав, коли Мати переконала його, що вона звільняє його від будь-якої фінансової відповідальності, пов'язаної зі звичайним батьківством, що вона готова виростити ще одну дитину у неповній сім'ї і має матеріальну спроможність зробити це і що, якби він не надав свою власну сперму, вона б звернулася до банку сперми в пошуках анонімного донора<sup>1</sup>.

У зв'язку з цим мати продовжувала консультації з доктором В. Добсоном в Медичному центрі Херші, відвідавши його принаймні один раз зі сторонньою особою. Хоча свідчення є спірними, суд першої інстанції встановив, що доктору В. Добсону заявили, що людина, яка супроводжувала Матір, була її Чоловіком<sup>2</sup>. Суд також визнав, що Донору сперми не було відомо про попередні консультації Матері. Більш того, більшість документів, необхідних для проведення ЕКЗ, були заповнені без відома Донора сперми або його участі, що відображає «приховані маніпуляції» Матері.

14 лютого 1994 р. Донор сперми відправився в Медичний центр Херші, щоб здати зразок сперми<sup>3</sup>. Цей зразок був використаний, щоб запліднити яйцеклітини Матері, які потім були імплантовані. Процедура пройшла успішно, в результаті Мати завагітніла. Донор сперми жодним чином не був залучений до процедури ЕКЗ.

Під час вагітності Мати та Донор сперми залишалися друзями, регулярно бачилися та часто говорили по телефону, хоча, як раніше було зазначено, їхні стосунки вже не мали сексуального чи романтичного характеру. Суд першої інстанції встановив, що Донор сперми не відвідував Матір жодного разу під час медичних обстежень у період вагітності і не надавав фінансової допомоги Матері. Хоча обидві сторони доклали зусиль, щоб зберегти анонімність Донора сперми в якості джерела сперми під час вагітності, Мати зізналася брату Донора сперми, коли він запитав, чи був Донор сперми батьком. Донор сперми також визнав свою роль у вагітності Матері перед його батьками, коли вони прямо запитали його, після того, як стали отримувати анонімні дзвінки, які натякали на це.

У серпні 1994 р. Мати передчасно народила. «У паніці», як суд це охарактеризував, Мати зв'язалася з Донором сперми та попросила його бути присутнім під

<sup>1</sup> У своїх свідченнях, неспростованих Матір'ю, Донор сперми зазначив, що Мати віддала перевагу йому, а не анонімному донору сперми, тому що «вона знала моє походження і сказала, що хотіла б знати анонімного донора».

<sup>2</sup> Ця обставина підкріплюється не лише свідченням, але й висновком про те, що п. Добсон надає допомогу з ЕКЗ лише заміжнім жінкам.

<sup>3</sup> Так співпало, що Чоловік Матері того самого дня подав папери на розлучення.

час пологів, вважаючи, що в неї немає нікого, до кого можна було звернутися, Донор сперми приїхав до Матері у лікарню. Навіть під час пологів 25 серпня 1994 р. Донор сперми зберігав анонімність щодо своєї біологічної ролі у вагітності; Мати зазначила батьком близнюків її Чоловіка.

Що стосується післяпологових відносин між Донором сперми та Матір'ю, судом першої інстанції було встановлено, що

«[Після] того, як народилися близнюки, [Донор сперми] бачив [Матір] і хлопчиків кілька разів у лікарні. Приблизно через два роки після пологів [Донор сперми] провів день з [Матір'ю] і близнюками, коли відвідував своїх батьків у Гаррісберзі<sup>1</sup>. [Донор сперми] ніколи не надавав дітям фінансової підтримки або подарунків і не претендував на встановлення батьківства. [Донор сперми] не мав подальших контактів ані з [Матір'ю], ані з дітьми до травня 1999 р., коли [Мати] випадково отримала номер телефону [Донора сперми]<sup>2</sup>, а потім заявила вимогу щодо аліментів».

Після народження близнюків і до того моменту, як Мати стала вимагати сплати аліментів на дітей, Донор сперми переїхав до Піттсбурга, познайомився зі своєю майбутньою дружиною, одружився з нею і зачав з нею спільну дитину. Дійсно, дружина Донора сперми була вагітна їхньою другою дитиною, коли вона давала свідчення в суді першої інстанції в ході цієї справи.

Виходячи з наведених фактів, суд першої інстанції встановив, що сторони уклали усний договір перш ніж зачати близнюків, згідно з яким Донор сперми надасть Матері свою сперму і відмовиться від всіх прав і привілеїв, пов'язаних з дітьми, які випливають з його біологічного батьківства в обмін на звільнення від будь-яких матеріальних зобов'язань. Крім того, сторони домовилися зберегти в секреті генетичний зв'язок Донора сперми з близнюками. Суд першої інстанції виявив усі ознаки, необхідні для визнання договору укладеним: двостороння вільна згода сторін та зустрічне задоволення потреб сторін.

Суд першої інстанції дійшов такого висновку, встановивши, що «в силу показань і супутніх доказів» свідчення Донора сперми були більш правдоподібними, ніж непослідовні свідчення Матері. «Свідчення [Донора сперми] були послідовними протягом усього судового розгляду, в той час як свідчення [Матері] містили численні невідповідності та протиріччя, не кажучи вже про навмисну брехню, шахрайство та обман, у який було вплутано не лише [Донора сперми], а й лікарню». Суд першої інстанції на підтвердження своєї точки зору навів численні порушення в показаннях Матері.

Суд, тим не менш, робить висновок, що договір між Матір'ю та Донором не підлягає примусовому виконанню. Суд послався на рішення апеляційного суду в справі *Kesler v. Weniger*<sup>3</sup>, згідно з яким «батьки не можуть відчужити право дитини на матеріальну підтримку».

<sup>1</sup> До того часу Донор сперми переїхав до Піттсбурга.

<sup>2</sup> Характеристика відповідного зв'язку, надана судом як «випадкова», є оманливою. Мати, поза сумнівом, мала нагоду зв'язуватися з офісом Донора сперми. Вона довідалася ім'я Донора сперми та його номер телефону і продовжувала йому дзвонити у пошуках матеріальної підтримки, заявляючи, що змушена це робити під тиском чиновників служби соціального забезпечення.

<sup>3</sup> *Kesler v. Weniger*, 744 A.2d 794, 796 (Pa. Super. 2000).

[Цей] суд не може ігнорувати та нехтувати інтересами дітей. Жодна інша сторона, навіть якщо це батько/матір, не можуть відчужити право дитини на матеріальну підтримку. Хоча ми вважаємо дії Позивача недобросовісними і симпатизуємо Відповідачу, саме інтереси дітей для нас є найдорожчими. Відповідно, ми вважаємо, що Відповідач є законним батьком близнюків і він зобов'язаний платити аліменти на користь Позивача.

Враховуючи, що місячний чистий дохід Матері складає 1947,61 доларів, місячний чистий дохід Донора сперми — 5262,30 доларів, суд наклав на Донора сперми зобов'язання виплачувати щомісячно аліменти в розмірі 1384 доларів починаючи з 1 січня 2001 р. Отже, сума загального боргу на день винесення рішення становить 66,033.66 доларів.

Колегія апеляційного суду одноголосно підтримала рішення суду першої інстанції<sup>1</sup>. Апеляційний суд почав з того, що «[усна] домовленість між сторонами, згідно з якою позивач повинен надати свою сперму в обмін на звільнення від будь-яких зобов'язань щодо майбутньої дитини, на перший погляд, являє собою дійсний договір»<sup>2</sup>. Однак як і суд першої інстанції, Апеляційний суд постановив, що договір не підлягає примусовому виконанню як такий, що суперечить правилам публічного правопорядку, і «оскільки предметом договору між Позивачем та Відповідачем було право матеріального утримання дітей, яке не належить жодному з них... але належить їх дітям, договір не мав юридичної сили»<sup>3</sup>.

За цих обставин обидві судові інстанції визнали договір взаємним, але є єдине питання, яке легко поставити та на яке неприємно відповідати. Ми повинні визначити, чи може потенційна матір і донор, який надав свою згоду, укласти договір, що матиме юридичну силу, за якою донор надасть сперму в клініці для ЕКЗ і відмовиться від свого права на відвідування майбутньої дитини (дітей) в обмін на згоду матері не вимагати від донора сплачувати аліменти. У пошуках відповіді на це питання ми переглянемо справу з початку<sup>4</sup>. Ми почнемо з ретельного огляду аргументів, що були представлені сторонами.

Донор сперми спочатку стверджує, що закон Пенсильванії та публічний правопорядок, згідно з яким батьки не можуть відчужити право дитини на аліменти, не повинні перешкоджати виконанню юридично обов'язкового договору, де дане відчуження відбувається до надання сперми та справді сприяє ЕКЗ та імплантації зародка в клінічних умовах. Донор сперми закликає Суд визнати, що той факт, що договір було укладено за багато місяців до зачаття, відрізняє цей випадок від прецеденту, який забороняє батькам відчужувати право дитини на фінансову допомогу<sup>5</sup>. Донор сперми підкреслює, що він надав Матері свою сперму, заручившись її обіцянкою не вимагати від нього в майбутньому сплачувати аліменти на дитину, — саме ця обіцянка була, по суті, єдиною причиною

<sup>1</sup> Див. *Ferguson v. McKiernan*, 855 A.2d 121 (Pa.Super.2004).

<sup>2</sup> Там само, 123.9.

<sup>3</sup> Там само, 124 (цитуючи *Kesler*, 744 A.2d 794).

<sup>4</sup> Див. *Pennsylvania Nat. Mut. Cas. Co. v. Black*, 591 Pa. 221, 916 A.2d 569, 578 (2007).

<sup>5</sup> Див., напр., *Knorr v. Knorr*, 527 Pa. 83, 588 A.2d 503, 505 (1991) (постановивши, що в той час як «сторони можуть домовлятися між собою про найкраще задоволення їх інтересів», вони не можуть позбавити своїх дітей права на матеріальну підтримку).

зачаття та народження близнюків. Донор сперми стверджує, що їхніми спільними намірами «було надати [їхньому] договору такий правовий захист, який би задовольнив анонімного донора сперми» і що «люди повинні вільно укласти такі договори з метою надання бажаним доступ до репродуктивних технологій».

Донор сперми стверджує, що підтримка рішення Верховного суду поставить під сумнів правовий статус всіх донорів сперми, в тому числі тих, хто здає сперму анонімно через банки сперми. Донор підкріплює свою позицію посиланням на Уніфікований закон про батьківство (*Uniform Parentage Act*, далі — *UPA*). Цей закон було проголошено у 1973 р. Американською асоціацією юристів і прийнято в тій чи іншій формі принаймні 19 штатами<sup>1</sup>.

Донор сперми наголошує, що Уніфікований закон про батьківство, який не був прийнятий штатом Пенсильванія, не висуває вимогу анонімності донора сперми для захисту донора від подальшої батьківської відповідальності. Скоріше Уніфікований закон про батьківство однозначно стверджує, що «донор не є батьком дитини, зачатої шляхом штучного запліднення» (*UPA § 702*). Коментар до § 702 уточнює: «Донор не може ані подати до суду, щоб встановити батьківські права, ані бути викликаним до суду з приводу виплат аліментів на дитину. Загалом, донорів виключено з батьківських стосунків» (*UPA § 702*)<sup>2</sup>.

Донор сперми стверджує, що штат Пенсильванія не повинен займатися питанням анонімності, якщо сторони договору самі не переймаються нею. Він також стверджує, що встановлення батьківських обов'язків за донорами сперми загрожує застосуванню репродуктивних технологій на контрактній основі (наприклад, пожертвуванням в банки сперми). Донори не будуть здавати сперму через побоювання, що суд зможе зобов'язати їх в майбутньому матеріально утримувати народжених дітей.

Мати навпаки стверджує, що Верховний суд повинен підтримати рішення судів нижчих інстанцій, за якими найкращі інтереси дитини є перешкодою до примусового виконання договору між сторонами. «Немає ніяких підстав робити виняток [до підходу стосовно найкращих інтересів] тільки тому, що даних дітей було зачато в клінічних умовах, а договір було укладено до їх зачаття». Примітно, що *UPA* складений так, що будь-який донор сперми, котрий добивається встановлення батьківства над нащадком, який з'явився унаслідок надання ним сперми, повинен висловити свій намір у письмовій формі (*UPA § 704(a)*); *пор. там само § 704(b)* (донор може бути визнаний батьком дитини за умови, якщо донор та мати дитини спільно проживають два роки та визнають дитину їхньою). Мати стверджує, що

<sup>1</sup> Uniform Parentage Act // Сайт «University of Pennsylvania Law School». — Режим доступу: <http://www.law.upenn.edu/bll/ulc/upa/final2002.htm> (останні зміни 11 червня 2007 р.). Штати, що ухвалили *UPA*, — Алабама, Каліфорнія, Колорадо, Делавер, Гаваї, Іллінойс, Канзас, Мінесота, Міссурі, Монтана, Невада, Нью-Джерсі, Нью-Мехіко, Північна Дакота, Огайо, Род-Айленд, Вашингтон та Вайомінг. Див. *Brashier R. C. Children and Inheritance in the Nontraditional Family // Utah Law Review. — 1996. — № 93. — Р. 119 та № 94–95* (дослідження питання штучного запліднення та розгляд законів штатів стосовно правового статусу донора сперми). І хоча штати, що ухвалили *UPA*, головним чином керуються текстом 1973 р., редакція 2002 р. по суті не відрізняється щодо правового статусу донорів сперми, а тому усі відсилання до *UPA* відносять до тексту 2002 р.

<sup>2</sup> Примітно, що *UPA* складений так, що будь-який донор сперми, котрий добивається встановлення батьківства над дитиною, яка появилася внаслідок надання ним сперми, повинен висловити свій намір у письмовій формі (*UPA § 704(a)*); *пор. там само § 704(b)* (донор може бути визнаний батьком дитини за умови, якщо донор та мати дитини спільно проживають два роки та визнають дитину спільною).

якщо цей суд винесе протилежне рішення, його дії будуть неприпустимими для Генеральної Асамблеї та суперечитимуть 23 Pa.C.S. § 5102<sup>1</sup>, який «наказує, що всі без винятку» діти будуть вважатися «законними» незалежно від сімейного стану їхніх батьків і що діти, народжені поза шлюбом, повинні користуватися такими ж правами і привілеями, як діти, народжені одруженими батьками.

Мати відкидає посилання Донора сперми на § 702 Уніфікованого закону про батьківство, підкреслюючи, що протягом 30 років Генеральна Асамблея не була в змозі прийняти закон на зразок *UPA*. Близнюки, як стверджує Мати, є потомством Донора сперми відповідно до § 5102 і мають таке ж право на його підтримку, яку вони мали б, якби Донор сперми і Мати зачали їх статевим шляхом. Мати відзначає, що Генеральна Асамблея, починаючи з 1975 р., неодноразово розглядала проекти законів з метою врегулювання відносин, що утворюються при застосуванні репродуктивних технологій, але закон не був прийнятий<sup>2</sup>. Мати стверджує, що нездатність Генеральної Асамблеї прийняти ці законопроекти свідчить про її «небажання... прийняти положення Уніфікованого закону про батьківство, яке... позбавляє всіх донорів сперми (за винятком чоловіка жінки) «батьківських прав та обов'язків»».

Для посилення своїх аргументів на користь того, що цей Суд повинен визнати договір недійсним за відсутності відповідного закону, Мати посилається на справу *Benson ex rel. Patterson v. Patterson*<sup>3</sup>, у якій цей Суд відмовився накласти зобов'язання з матеріальної підтримки за рахунок майна померлого батька. У цій справі Суд зазначив, що «вносити зміни до закону є функцією законодавчої, а не судової гілки влади». Мати стверджує, що вирішуючи справу на користь Донора сперми, суд візьме на себе законодавчу функцію, оскільки навіть Генеральна Асамблея відмовилася прийняти відповідний закон.

Аргументи Матері збігаються з аргументами суду нижчих інстанцій про те, що навіть взаємні і дійсні договори не мають законної сили, якщо вони порушують публічний правопорядок Пенсильванії<sup>4</sup>, який забороняє батькам позбавляти їхніх дітей права на матеріальну підтримку. Слід зауважити, що ані суди нижчих інстанцій, ані Мати не проводять ретельного аналізу того, чи повинен договір підлягати примусовому виконанню, якщо він порушує публічний правопорядок Пенсильванії<sup>5</sup>, а покладаються на аналогію між обставинами даної справи та справи, де народження відбувається в результаті статевого акту.

<sup>1</sup> § 5102 («Діти, які вважаються законнонародженими») частково передбачає, що:

«(а) загальне правило. Усі діти вважаються законнонародженими, незважаючи на сімейний стан їх батьків і у кожному разі, коли діти народжені поза шлюбом, вони мають усі права та переваги так, якби вони були народжені під час шлюбу батьків, якщо тільки інше не передбачено у розділі 20 (який стосується померлих, власності та фідусіаріїв)» (23 Pa.C.S. § 5102). Ми відкидаємо посилання Матері на застосування цього параграфа, оскільки тут розглядається справа не про «законнонародженість» близнюків, а про їхнє право на матеріальну підтримку Донора сперми, незважаючи на договір про протилежне, що був укладений між Матір'ю та Донором сперми.

<sup>2</sup> Див. законопроект № 2520 (1975), внесений Палатою представників («Узаконення дітей, народжених у результаті штучного запліднення»); законопроект Сенату № 408 (2005) («Договори про сурогатне материнство») (направлений до юридичного комітету Сенату, 14 березня 2005 р.).

<sup>3</sup> *Benson ex rel. Patterson v. Patterson*, 574 Pa. 346, 830 A.2d 966 (2003).

<sup>4</sup> Див. *Mamlin v. Genoe*, 340 Pa. 320, 17 A.2d 407, 409 (1941).

<sup>5</sup> Під час оцінки того, чи порушує договір публічний порядок, цей Суд пам'ятає, що публічний порядок —

Але ця аналогія неприпустима в умовах зростаючої ролі альтернативних репродуктивних технологій у сучасному американському суспільстві. Ця аналогія порушує розумне розрізнення відтворення через статевий акт і несексуальні клінічні способи зачаття, які сьогодні все більше поширюються. Неминучою реальністю є те, що в сучасному суспільстві рясніють усілякі заходи, пов'язані з пожертвуванням сперми або яйцеклітини, багато з яких сформульовані в договорах різного ступеня офіційності<sup>1</sup>. Усе більше потенційних матерів, які не можуть або не бажають завагітніти і виховувати дітей у шлюбі, звертаються до донорів — процедура, яку ані наші громадяни, ані Генеральна Асамблея не заборонили<sup>2</sup>.

Безпосередньо пов'язаний з даною справою той факт, що самотні та одружені жінки все частіше звертаються до анонімних донорів сперми, щоб отримати можливість зачати дитину в пробірці або шляхом штучного запліднення. За цих умов анонімний донор і жінка відповідно укладають окремі договори з банком сперми до зачаття та імплантації ембріона (ів). Договір звільняє Мати від будь-яких зобов'язань з надання донору сперми права на відвідування дитини або опікунство, і звільняє донора від будь-яких зобов'язань щодо матеріальної підтримки дитини<sup>3</sup>.

Таким чином, ми досліджуємо дві протилежні ситуації: 1) простий статевий акт, через який народжується дитина, що вимагає від обох батьків надавати підтримку, та 2) анонімне надання сперми та відсутність сексу, що також призводить до народження дитини. У разі традиційного статевого розмноження просто не існує можливості укласти договір про відмову від вимог на матеріальне утримання дитини<sup>4</sup>. Проте у випадку використання банку сперми донор ані отримує

---

більше ніж незрозуміла ціль, що може використовуватися для обходу прямого значення договору (*Hall v. Amica Mut. Ins. Co.*, 538 Pa. 337, 347, 648 A.2d 755, 760 (1994) [...]).

Публічний порядок повинен встановлюватися із посиланням на закони та судові прецеденти, а не загальні уявлення припустимого публічного інтересу. Оскільки термін «публічний порядок» розпливчастий, то необхідно знайти чіткі вказівки у законі Пенсильванії, щоб обґрунтувати визнання договору недійсним, таким, що суперечить публічному порядку... Таку дію може підтвердити лише панівний публічний порядок. За відсутності прямої вказівки Суду не слід оголошувати договори такими... що суперечать публічному порядку. Судам необхідно задовольнитися очікуванням законодавчих дій (Там само, 347–348, 648 A.2d на 760 (цитуючи вилучено)). Цей Суд надалі конкретизував, що: «Лише коли даний порядок настільки очевидно сприяє або перешкоджає суспільному здоров'ю, безпеці, моралі чи добробуту, що існує фактична однастайність поглядів щодо нього, тоді суд може висловити голос громадськості, проголосивши таке [що договір суперечить публічному порядку]» (*Mamlin v. Genoe*, 340 Pa. 320, 325, 17 A.2d 407, 409 (1941), *Eichelman v. N'wide Ins. Co.*, 551 Pa. 558, 711 A.2d 1006, 1008 (1998)).

<sup>1</sup> Див. *UPA Art. 7. Prefatory Cmt.* (опис різних репродуктивних альтернатив для сторін, що прагнуть мати дітей).

<sup>2</sup> Див. *Brashier*, вище № 10, на 183 № 299 (цитуючи дослідження 1987 р., яке підрахувало 65000 народжень у рік шляхом штучного запліднення, приблизно половина з яких відбулося із використанням донорської сперми); порівняйте із дослідженням по субсидованих репродуктивних технологіях центрів контролю за хворобами та профілактикою, США, 2003 р. (26 травня 2006 р.), що доступне за адресою <http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/ss5504a1.htm> (останній перегляд 11 червня 2007 р.) (відмічаючи загальну кількість альтернативних репродуктивних процедур у кількості 122 872, що призвели до зародження ембріонів, у тому числі 1 413 випадків вагітності у Пенсильванії).

<sup>3</sup> Принаймні один з таких договорів забезпечує захист таємниці шляхом фізичного знищення усіх записів, які стосуються особи донора сперми. Див. *Johnson v. Superior Court*, 80 Cal.App.4th 1050, 95 Cal.Rptr.2d 864, 867 (2000).

<sup>4</sup> Див, напр., *Knorr*, 588 A.2d 505 («[Право] батьків домовлятися про будь-що є їхньою власною справою, але вони не можуть при цьому погіршити правове становище дитини»); *Kesler*, 744 A.2d 796.



права на дитину, ані набуває зобов'язань перед нею<sup>1</sup>. Між цими двома крайніми ситуаціями лежить цілий спектр випадків та способів зачаття.

У майбутньому, можливо, будуть виникати спірні питання щодо випадків, що лежать десь посередині двох протилежних випадків, і суди будуть шукати відповіді на них. У нашій справі, яку ми повинні вирішити, знайти відповідь нескладно. Факти цієї справи, як було встановлено судом першої інстанції, свідчать про взаємне прагнення сторін мати такі ж відносини, як і у випадку використання сперми з банку сперми. Сторони могли б зробити трохи більше, ніж вони зробили для наповнення договору ознаками клінічного, несексуального зачаття за допомогою пожертвування сперми та ЕКЗ. Вони уклали договір, не маючи романтичних відносин, узгодили умови, вони хотіли отримати клінічну допомогу щоб провести ЕКЗ і подальшу імплантацію ембріонів, виключивши можливість статевого акту<sup>2</sup>, вони намагалися приховати батьківство донора сперми від медичного персоналу, друзів і родини. Протягом приблизно п'яти років після народження близнюків обидві сторони виконували договір: Донор сперми не претендував стати батьком близнюків, а Мати не вимагала його матеріальної підтримки. Те, що Мати знала особу Донора сперми, що сторони не змогли приховати його анонімність від декількох членів сім'ї, не є підставою аналізувати цю справу не так, як ми аналізували б випадок анонімного клінічного надання сперми.

Ми не вбачаємо відмінності між ситуацією використання сперми анонімного донора з банку сперми і ситуацією, у якій опинився Позивач і Відповідач.

Більш того, навіть якщо така відмінність існує, це означатиме, що жінка, яка хоче мати дитину, але не може завагітніти статевим шляхом, не може попросити чоловіка, якого вона знає і яким захоплюється, надати сперму, запевняючи, що він ніколи не муситиме сплачувати аліменти і будучи впевненою, що він ніколи не зможе стати опікуном дитини. Тому, щоб захистити себе і донора сперми, у потенційної матері не було б вибору, окрім як вдатися до анонімного пожертвування або відмовитися від її бажання бути біологічною матір'ю, незважаючи на те, що вона особисто надає перевагу зачаттю з використанням сперми якогось знайомого, чие життя, риси характеру та історія хвороби не оповита таємницею. З тієї ж причини, що потенційний донор не може вірити, що він не застрахований від подальших вимог щодо надання матеріальної підтримки, буде набагато менше шансів, що він надасть свою сперму подрузі чи знайомій, якій це буде потрібно, обмежуючи репродуктивні можливості потенційної матері<sup>3</sup>. Не

<sup>1</sup> Репродуктивні технології вже існують не одне десятиліття, однак громадськість не сформувала загальної позиції з цього питання. Це стало причиною для відмови Генеральної Асамблеї прийняти законодавство, що регулювало б ці відносини. Звичайно, є групи, що проти застосування репродуктивних технологій. Те, що певна група громадян не схвалює практику, не свідчить про «єдність» суспільної думки, спрямованої проти неї.

<sup>2</sup> Пор. *Kesler*, 744 A.2d 794 (рішення про призначення аліментів з донора сперми, оскільки «здавання сперми» було результатом статевого акту під час тривалих стосунків).

<sup>3</sup> Див. *In re Interest of R.C.*, 775 P.2d 27, 33 (Colo.1989) («Не очікується, що анонімні донори будуть здавати сперму, якщо їх згодом можна буде зобов'язати надавати матеріальну підтримку, а жінки будуть використовувати анонімну сперму, якщо згодом вони будуть змушені захищатися у позові про опіку і, можливо, ділити права й обов'язки материнства з незнайомцем»).

існує норм права, що дозволили б зробити висновок щодо обмеження права матері на запліднення та народження дитини.

Крім того, ми не можемо погодитися з судами нижчих інстанцій стосовно того, що даний договір суперечить публічному правопорядку Пенсильванії і тому не підлягає примусовому виконанню. Відсутність законодавчого регулювання репродуктивних відносин та постійний розвиток науки сприяють відсутності загальноприйнятої суспільної думки про донорство сперми (анонімне або ні). Це нівелює будь-які припущення про те, що даний договір порушує «публічний правопорядок Пенсильванії» або «очевидні етичні чи моральні стандарти»<sup>1</sup>, що є достатньою підставою для визнання договору недійсним.

Цей Суд дуже серйозно ставиться до інтересів дітей, і ми визнаємо, що винести рішення на користь Донора сперми означатиме відняти джерело підтримки у двох дітей, які не винні, що народилися в такій ситуації. Але якби не угода сторін, близнюки б зовсім не народилися, або були б народженими від іншого анонімного донора сперми. Крім того, ми не можемо просто ігнорувати становище шлюбної дитини Донора сперми, яка також не винна, що народилася за таких обставин, але чий матеріальні інтереси постраждали б від наказу суду першої інстанції<sup>2</sup>.

Сторони домовилися про взаємні відносини, що схожі з відносинами матері-одиначки, яка використала анонімного донора з банку сперми. Ми не знаходимо підстав для підтримки рішень нижчих інстанцій про виплату аліментів. Ми вважаємо, що договір, який суд першої інстанції визначив таким, що не підлягає примусовому виконанню, має законну силу і може бути примусово виконаний.

Оскільки ми вважаємо, що договір сторін не вимагати права на відвідування або виплати аліментів у цьому випадку має законну силу, ми скасовуємо наказ Апеляційного суду, що підтверджував наказ суду першої інстанції про матеріальну підтримку дитини, та повертаємо справу до суду першої інстанції.

Колишні судді Нігро і Ньюман не брали участі у вирішенні цієї справи.

Головний Суддя Кеппі та Суддя Кастіл підтримують цю думку.

Суддя Сейлор висловлює окрему думку.

Суддя Екін висловлює окрему думку.

---

<sup>1</sup> *Hall v. Amica Mut. Ins. Co.*, 538 Pa. 337, 648 A.2d 755, 760 (1994).

<sup>2</sup> Примітно, що незважаючи на віру судів у дотримання найкращих інтересів дітей, існують винятки. Наприклад, позбавлення біологічних батьків прав батьківства для усиновлення може призвести до деяких непередбачуваних труднощів, що зашкодять усиновленій дитині у її подальшому житті. Тим не менше таке позбавлення однозначно має зобов'язальну силу. Див. заг. *In re M.L.O.*, 490 Pa. 237, 416 A.2d 88, 89 (1980) (де підкреслюється остаточний характер добровільної відмови батьків від своїх батьківських прав згідно із Законом про усиновлення). Крім того, слід пам'ятати, що дитина, батько/мати якої померли, позбавляється його/її підтримки, навіть якщо майно покійного/покійної цілком достатнє для виконання цього завдання. Див. *Benson*, 574 Pa. 346, 830 A.2d 966.

## ОКРЕМА ДУМКА

Суддя Сейлор.

Параграф 5102 Сімейного Кодексу визначає, що «усі діти вважаються законнонародженими, незважаючи на сімейний стан їх батьків» і, за винятком обмеженої кількості винятків, які не застосовуються тут, «кожного разу, коли діти народжені поза шлюбом, вони мають усі права та переваги так, якби вони були народжені під час шлюбу батьків...»<sup>1</sup>.

В основі аргументів Відповідача лежить твердження про те, що публічний порядок, який визначає результат цієї справи, надає дітям, народженим поза шлюбом, усіх прав та переваг. Однак більшість відкидає такий аргумент, зауважуючи, що ця норма стосується законнонародженості дитини, а не прав дитини на аліменти, незважаючи на угоду між матір'ю та донором сперми про протилежне. Проте у параграфі 5102(b) чітко зазначається, що відповідні «права та переваги», згадані у параграфі 5102(a), включають переваги, отримані від батька<sup>2</sup>. Крім того, відповідно до закону суд може визначити батька за процедурою встановлення батьківства<sup>3</sup>.

Не могу погодитися із думкою більшості, оскільки орган законодавчої влади встановив відповідний публічний порядок за допомогою положень, цитованих вище: «кожного разу», що включає дітей, народжених поза шлюбом<sup>4</sup>. Я усвідомлюю, що пряме тлумачення закону містить потенційні складні наслідки для донорів сперми у Пенсильванії, але моя позиція заснована на моїй ролі як представника судової влади.

## ОКРЕМА ДУМКА

Суддя Екін.

Шанобливо висловлюю своє розходження з висновком більшості, що Відповідач може домовитися про позбавлення своїх дітей права на аліменти тільки тому, що він став батьком через надання сперми у клініку. Більшість вважає це можливим, тому що сторони мали намір «зберегти усі ознаки звичайного здавання сперми... [і] уклали договір поза межами романтичних стосунків...». Та я кажу на це «То й що?». Єдина відмінність між цією справою та будь-якою іншою полягає у способі зачаття цими батьками хлопчиків-близнюків, які зараз чекають матеріальної підтримки. Звертання до Джоел МакКірнан, як «Донора сперми» не змінює його статус: він їх батько.

Ми говоримо про права цих дітей, а не права їх батьків. Чи ці діти мають право на допомогу обох батьків? Якщо відповідь — так, чи превалює договір між батьками над правом дитини мати обох батьків? Думаю, що ні.

<sup>1</sup> 23 Pa.C.S. § 5102(a).

<sup>2</sup> Див. 23 Pa.C.S. § 5102(b).

<sup>3</sup> Див. 23 Pa.C.S. § 5104.

<sup>4</sup> 23 Pa.C.S. § 5102(a).

Першочергове питання у провадженні про аліменти — це найкраще задоволення інтересів дитини<sup>1</sup>. Батькам дозволяється укласти договори про аліменти, щоб вони шляхом домовленостей змогли врешті встановити виплати аліментів<sup>2</sup>. Тоді як «сторони у процесі розлучення можуть торгуватися та вибудовувати угоду для найкращого задоволення власних інтересів»<sup>3</sup>, здатність батьків торгуватися про аліменти є обмеженою: «[Батьки] не мають права... шляхом домовленості віднімати права своїх дітей... У такому процесі вони не можуть встановити стандарт, який залишить їхніх дітей у нестатках. Їхня домовленість може бути справедливою по суті, містити надання усього, що може бути потрібне дітям та підлягати примусовому виконанню. Та коли вона надає менше, ніж вимагається, або менше, ніж можна надати, щоб якнайкраще задовольнити інтерес дітей, вона є нечинною»<sup>4</sup>.

Я погоджуюся, як і апеляційний суд, із фундаментальним твердженням суду першої інстанції, що «ми ставимо інтерес дітей понад усе»<sup>5</sup>. Цей суд володіє «широкими повноваженнями для найкращого забезпечення інтересу [дитини]»<sup>6</sup>. «Батьки мають обов'язок утримувати своїх неповнолітніх дітей, навіть якщо це створює їм труднощі»<sup>7</sup>.

Більшість покладається на обставини справи, що не є предметом спору, такі як «зростаюча роль репродуктивних технологій у сучасному американському суспільстві»<sup>8</sup>. Ці роздуми нашоухують на думки, але не можуть бути застосовані до цієї справи. Примусове виконання договору, який спростовує право дитини на підтримку, вже давно вважається нашим штатом неприйнятним. Цей випадок майже не має нічого спільного з анонімними банками сперми та репродуктивними технологіями.

Припущення про небажання анонімного донора недоречно: тут немає анонімності і ніколи не було. Спроба приховати особу батька взагалі була відсутня — він був названою стороною договору! Це не донор в класичній схемі використання банку сперми, де особи донорів приховуються. Єдина різниця між цим випадком та випадком запліднення в результаті статевого акту — це втручання між визначеним майбутнім батьком та матір'ю медичної апаратури.

Більшість також посилається на *UPA*. Наш штат не прийняв цей закон. Цей Суд прийняв рішення, що «судова влада не виконує функцію внесення змін до закону, який наша законодавча влада відмовилася ухвалювати»<sup>9</sup>. «Орган законо-

<sup>1</sup> *Sutliff v. Sutliff*, 515 Pa. 393, 528 A.2d 1318, 1322 (1987).

<sup>2</sup> Заг. див. *Knorr v. Knorr*, 527 Pa. 83, 588 A.2d 503, 504-505 (1991).

<sup>3</sup> Там само. — С. 505 (цит. *Brown v. Hall*, 495 Pa. 635, 435 A.2d 859 (1981)).

<sup>4</sup> Там само (випущено внутрішні посилання).

<sup>5</sup> *Ferguson v. McKiernan*, 855 A.2d 121, 124 (Pa.Super.2004).

<sup>6</sup> *Knorr*, 505.

<sup>7</sup> *Sutliff*, 1322 (цитовання випускається).

<sup>8</sup> Думка більшості, на 93, 940 A.2d 1245, та гіпотетичні сценарії, що стосуються вибору особами виду репродукції, там само на 93, 940 A.2d 1245.

<sup>9</sup> *Benson ex rel. Patterson v. Patterson*, 574 Pa. 346, 830 A.2d 966, 967 (2003) (цитовання *Garney v. Estate of Hain*, 439 Pa.Super. 42, 653 A.2d 21 (1995)).

давчої влади... активно розробляв закони Пенсильванії з сімейних відносин»<sup>1</sup> і оскільки не було ухвалено *UPA*, то Суд не повинен робити це. Неприйняття *UPA* свідчить про непогодження з ним.

Якщо законодавча влада бажає позбавити дітей, зачаття яких відбувається із використанням клінічних процедур, права на матеріальну підтримку батька, законодавчий орган може це зробити, але нам — не слід. Орган законодавчої влади може краще розглянути усі складні наслідки застосування «альтернативних репродуктивних технологій у сучасному американському суспільстві»<sup>2</sup>.

Оскільки зачаття досягається таким способом, що наші предки не могли й уявити, а в майбутньому буде відбуватися такими способами, що ми й зараз не можемо уявити, це просто не може бути предметом приватного договору між цими визначеними батьками. Тут немає анонімності, тут є приватний договір між батьками, які використали клінічну установу для досягнення особистих цілей, народження дитини. Предмет спору — не чиясь здатність чи небажання у майбутньому користуватися послугами анонімного банку сперми, предмет — це право цих двох хлопчиків на підтримку та існування доказів, щоб позбавити їх цього права. Діти покажуть пальцем і скажуть: «Це наш тато. Він має нас підтримувати». А що ми маємо сказати? «Ні! Він уклав договір, щоб зачати вас у клініці, тому ваш батько не повинен вас підтримувати». Мені це здається щонайменше нерозумним.

У цьому приватному договорі задіяні принципи традиційної підтримки, що не анулюються через обраний батьками спосіб запліднення матері, і я хотів би застосувати усталений прецедент про переважну силу якнайкращого задоволення інтересів дітей. Батько чи мати не можуть домовитися про позбавлення дітей права на підтримку. Ці діти мають право на матеріальну підтримку обох батьків, включно з чоловіком, який *не* анонімний донор сперми, а їхній батько.

Я погоджуюсь з апеляційним судом у тому, що договір суперечить публічному порядку та не може бути примусово виконаний.

<sup>1</sup> Там само. — С. 968.

<sup>2</sup> Думка більшості на 93, 940 A.2d 1245.